

TOVERI
(THE COMRADE)

The organ of the Finnish workers in the Western States. The only Finnish daily in the West. Published daily, except Sunday, at Astoria, Oregon, by the Western Workers' Publishing Society.

Office 7th and Commercial St., opposite Post Office

Post Office Address: Toveri, Box 99, Astoria, Ore.

EDITORIAL STAFF

Sulo Syvänen, Alex Sevo, A. N. Koskela, K. E. Heikkinen, Geo. Gratchef.

Phones: Office 365; Editorial Department 832.

Entered as second-class mail matter July 13, 1912, at the Post Office at Astoria, Oregon, under the Act of March 3, 1879.

TILASTOJA RAUTATEITTEN
"AVUSTAMISESTA"

Tuskin minkään asian yhteydessä on kotoisten imperialistiemme ryöstöhalun julkeus paljastunut selvemmin kuin rautateitten omistajien pohjattomien taskujen täyttämässä. Niiden 26:n kuukauden kuluessa, jolloin hallitus rautateitä piti hallussaan maksettiin rautatieyhtiölle vuokraa hyvistä \$900,000,000 vuodessa. Tämän summan arveltiin rautateitten vuodessa ansaitsevan kokolailla rohkeiden otakimien perusteella. Kahdenkymmenen kuuden kuukauden ajalta maksettiin siis rautatieyhtiölle tällä tavalla yli \$1,800,000,000, minkä ajan kuluessa hallitus suoritti kaikki muut rautateitten käynnissä pitämistä johtuneet kustannukset.

Rautatieyhtiöitten johtajat olivat kyllin ajoissa tietoisia siitä, että hallitus tulee rautatiet ottamaan huostaansa sodan aikana ja siksi ne perinpohjaisesti valmistautuivat sitä varten. Mitään ei kulutettu rautateitten korjaamiseen, enempää kuin liikkuvan kaluston oston ja viimeksimainittuun korjattuun tilapäisesti vain juuri niin paljon, että liikennettä häidin tuskin pystyttiin pitämään käynnissä päivät toiseen. Tuskin oli se mitä oli toivottu, sillä heti ensi työkseen otettuaan rautatiet haltuunsa oli hallitus niitä ryhdyttävä perinpohjin korjauttamaan, mikä maksoi rautatieyhtiölle myöskin puhdasta tuloa.

Oli itsestään selvää, että hallitus kärsi tältä ajalta sarjan loistavia tappioita, minkä kokonaissummaa osottamaan tarvitaan ainakin yhdeksän, ellei kymmenen miljoonaa lukuja. Mutta sitähän rautatieyhtiöille juuri ajoivatkin takaa, sillä ne tarvitsivat todisteita, joilla voisivat "yleisölle" osoittaa, että hallitus ei mitenkään kykene voittoon tuottavasti liikettä harjoittamaan. Näitten todisteiden tarpeellisuus on rautatieyhtiöille sitäkään tärkeämpää kun sota-aikana erittäinkin yrittä kansaan levitä käsitteitä liikennelaitosten vakinaisesta yhteiskunnallistumisesta.

Mutta rautatieyhtiöitten omistajat eivät sodan aikana tyyntyneet vain siihen, että naurussa suin olisivat nostaneet heille hallitukselta vaivatta tulevat "vuokrat rahat". Heidän aivonsa oli ankarassa työssä, jonka puuhan päämääränä oli kyniä kansaa hallituksen välityksellä oikein perinpohjin. Ja kun he huolellisesti olivat hallituksessa edustettuina onnistui ajie työlle. Niinpä kun rautatiet luovutettiin takaisin niitten yksityisille omistajille saatiin takaus hallitukselta siitä, että rautatiet ensimmäisen kuuden kuukauden kuluessa tulevat samaan voittoon saman summan kuin mitä vastaanvalta ajalla hallituksen huostassa rautateiden ollessa olisi vuokraa tullut.

Alkoi kiihkeä laskelmien ja kustannusarvioitten teko, josta aina silloin tällöin saatiin vihjauksia julkisuuteenkin. Tällä aikaa turvotettiin m. m. rautatieyhtiöitten osakepääomää 8,000,000,000 dollarilla, jolle summalle "lailista" korkoa laskettaisiin saatiin rautateitten tuollinen voitto käännettäviksi huikaksi tappioksi, jonka perusteella hallituksen antaman voittotakauksen mukaan taasen voitiin välttämättömän rahastosta napata \$680,000,000. Tämän lisäksi hallitusherrat katsoivat tarpeelliseksi varata "rautateitten käyttörahastoksi" \$300,000,000, josta rautateille "lainoja" voitaisi tarpeen mukaan myöntää.

Tämän jälkeen ovat rautatiet milloin minkäkin tekosyy nojalla nostaneet liittohallituksen rahastosta puolen biljoonan cria, joista kenelläkään ei jätestä pain ole perimistarkoituksessa sanan sijaa, koska ne on annettu rautatieyhtiöille parolle "avustukseksi maalle antamaan palveluksesta". Tällä tavalla kaikkien varovaisimpienkin laskelmien mukaan ovat rautatieyhtiöt saaneet \$4,000,000,000. Mutta joka otaksuu, että ne nyt olisivat saamiinsa lahjoihin tyytyväisiä, erehtyy suuresti, sillä parhaillaan on niillä esillä kysymys \$1,200,000,000:n

hittovaltioitten kassasta anastaminen "korvausvaatimuksen" muodossa. Rautateitten ollessa liittohallituksen huostassa tehdyillä työsopimuksilla kuulematta "aiheutettiin ammattitaidottoman työväestön palveluksessa pitämistä rautateille niitten uudelleen yksityisten käsiin joutuessa ainakin tämän summan edestä vahinkoa". Ja tätäkään summaa ei pidetä vielä "varsin tarkkana", vaan korvausvaatimus saattaa edellä esitetystään summasta vielä tuntuvasti nousta.

Tämän lisäksi ei pidä unohtaa, että hallituksen palkkalautakuntakin puolestaan on avustanut rautatieyhtiöitä myöntämällä niille oikeuden perustaa rautateitten palveluksessa olevilta työläisiltä palkkojen alennuksen ja työehtojen rajoitusten poistamisen muodossa summalla, joka nousee toiselle biljoonalle dollarille vuodessa. Tätä rautatieyhtiöt selittävät aikaisempien virheitten oikaisemiseksi.

Nämä yhtämittaiset rautateille annetut lahjat ovat laajoissa kansankerroksissa herättäneet suurta suuttumusta ja niitten johdosta on kongressin ja valtioitten välisen kauppakomission aloitteesta toimeenpantu sarja tutkimuksia, joissa vastustavat ainekset ovat pahoinpidelleet rautateitten vaatimuksia ja osottaneet niitten julkean hävyttömyyden ja paikkansapitämättömyyden. Mutta vaikka kaikki tämä on vääjäämättömästi toisekoilla osotettu todeksi, on merkille pantava, että aina kun asioista päätöksen tekemiseen on tultu, päätösvaltaiset hallituksen organit poikkeuksetta ovat tähän asti äänestäneet uusien lahjotusten puolesta osottaen päivän selvästi olevansa rautatieyhtiöitten palkkajuttu lakeijoita, joihin on toltava herrojen Wall-kadulta lähettämiä määräyksiä.

Jousta on kuitenkin jouduttu jännittämään niin kireälle, että on saavutettu raja, minkä ylitse on vaikeanpuoleistumennä uusien lahjotusten tekemisessä. Tämä seikka tuli parhaiten esille heinäkuun 26 p., jolloin senaatissa oli viimeinen puolen biljoonan dollarin rautateille luovuttaminen esillä. Silloin joutui presidentti Harding sovitamaan asiaa siten, että Reservipankin voittovaroista luovutettiin rautateille vaadittu \$500,000,000, sillä edellytyksellä, että rautatieyhtiöt puolestaan luopuvat vaatimuksista saada korvausta väitteen perusteella, jonka mukaan hallitus olisi aiheuttanut rautatieyhtiöille suurta tappiota tekemällä työsopimuksilla.

Kuten aikaisemmin jo huomautettiin, on eittämättömästi näytetty toteen, että nämä rautatieyhtiöitten esittämät vaatimukset on kaikkea pönttä ja perää vailla ja että koko vaatimuksen esittäminen on rautatieyhtiöt saattanut yleisen naurun alaiseksi. Pulmasta selviytyäkseen on tämän vuoksi rautatieyhtiöitten ollut pakko luopua näistä vaatimuksista ja ottaa vastaan tarjottu puoli biljoonaa. Ja jotta asialle yleisön edessä saataisi rautateille edullinen käänne selittävät rautatieyhtiöt nyt, että "vaikkakin heidän vaatimuksensa ovat ehdottomasti oikeutetut, niin yleisen edun nimessä he nyt luopuvat niistä kansan hyväksi". — Mitä suurisuuntaista jalomielisyyttä!

Kokö jässä rautatieyhtiöiden monimutkaisessa vyyhdissä näyttää johtavana lankana olevan, että rautatieyhtiöt ovat tulleet huomaamaan, että on vain ajan kysymys milloinkaan rautatiet olosuhteitten pakosta joutuvat kansallistuttaviksi. Rautatieyhtiöt, joita omistaa Yhdysvaltain kasaantunut rahapääoma, eivät missään tapauksessa haluaisi luovuttaa rautateitaan, mutta siitäkään huolimatta ne eivät voi tapella kehityksen kulkua vastaan. Tämän vuoksi heidän on hyvän sään aikana koettava lypsää yksityisomaisuudestaan jo hyvissä ajoin itselleen mahdollisimman paljon, jotta ei olisi jätestä päin katumista ja samalla kuitenkin koettava säilyttää nykyistä omistussuhdetta niin kauan kuin mahdollista. Tämä ilmenee siitäkin, että vaikka rautatieyhtiöt ovat liittohallitukselle suoranaista velkaakin likipitään biljoonan dollaria, niin tätä velkaa ei peritä, vaan sen maksaminen jätetään epämääräisen tulevaisuuden asiaksi ja sen sijaan annetaan rautatieyhtiöille runsaskäsitä lahjoituksia "avustuksen" muodossa. Asia alkaa selvitä jo niin paljon, että yksinpä kapitalistisessa sanomalehdissäkin on joiltakin tahoilta huomautettu, että nämä velkojen ja "avustusten" myöntäminen on pidettävä jonkinlaisena etumyksenä rautateista, jotka välttämättömyyden pakosta ennen pitkää joutuvat hallituksen omaisuudeksi ja että saamiin velkoja eivät rautatieyhtiöt milloinkaan tule takaisin maksamaan.

Pääasia on se, että omistuskysymyk-

sessä tämän asian yhteydessä on saavutettu aste, jossa kapitalismin olosuhteitten pakosta on trustitumisesta siirtävä vieläkin askel eteenpäin, nim. valtiokapitalismin, jonka tyypillisenä ominaisuutena tulee olemaan, että valtion niskoille säilytetään kaikki mahdollinen vastuunalaisuus rautateista: sen on vastattava tappioita, rettelöistä työläisten kanssa ja muista vahingoista ja olava ansaitsemiskoneena kasaantuneen rahapääoman asiassa. Kaikki rautatieyhtiöitten nykyiset puuhut, yksinpä valtion rahojen anastuksetkin, ovat valmistuksia tähän suuntaan.

ITALIAN KOMMUNISTIT MOSKOVAN KONGRESSISSA

Kolmannen internationalen toimeenpanevan komitean istunnossa selosti italialainen toveri Terracini Italian kysymystä. Livornon kongressin jälkeen on sosialistinen puolue mennyt yhä enemmän oikealle. Uudessa parlamenttiryhmissä on useita, jotka vuosi tai enemmän sitten eroitettiin puolueesta. Puolueen hajaannuksen jälkeen on heidät otettu puolueen jäseniksi ja Serrati on asetellut heitä edesvastaaviksi paikkoihin. Tov. Terracini varoitti vankasti kongressia hyväksymästä Serratin puoluetta kommunistisen internationalen. Kun työläisille selviää, ettei Serratin puolue ole kommunistinen, antavat he hänelle anteeksi.

Moskovan kongressiin on Italiasta lähetetty sosialistiset edustajat Lazzari, Maffi ja Ribaldi. Milanon "Avanti!" tunnustaa johtavassa artikkelissa, että Italian sosialistinen puolue tulee esiintymään Moskovan kongressissa syytettynä ja sittenkin, lausuu lehti, "nyt enemmän kuin milloinkaan ennen, nyt kun taantumus riehuu tuimimmillaan, olemme tunteen voimakkaasti, että kolmannen internationalen ohjelmaa on suurin piirtein rinoia, joka voi olla proletariaatin valona ja johtona kaikkien maitten luokkainvalistusta".

Yllämainitut toverit ovat Italian sosialistisen puolueen leppymättömiä vallankumouksellisia. Varsinkin Lazzari. Hän oli sosialistisen puolueen sihteerinä koko sodan ajan ja kaiken todennäköisyyden mukaan tulee ensi puoluekongressi kutsumaan hänet vanhalle paikalleen. Hän on nyt matkannut Moskovaan vaatimaan kongressista, että Italian sosialistinen puolue, joka oli ensimmäinen, joka oitis hyväksyi liittymisen Moskovan internationalen, saa luvan olla sen osana.

JAPANI JA YHDYSVALLAT

Entinen Ranskan presidentti lausuu muutamalle sanomalehtikirjeenvaihtajalle seuraavaa: "Huomenna tai hyvin lähessä tulevaisuudessa nousee Tyneellä merellä Yhdysvaltain ja Japanin välille tuhansia vaikkeasti ratkaistavissa olevia kysymyksiä, joihin sekoittuu m. m. rotu- ja kansallisuuskysymykset. Kuinka kaukana Englanti silloin pysytteleikse kaukaisesta liittolaisestaan. Kukaan ei voi nyt ratkaista tätä arvoitusta. Siitä syystä meidän on katsottava oman tulevaisuutemme eteen, oman vapauttamme ja mahdollisuuksiemme puolustamiseksi."

New York Evening Journal lausuu lyhyesti: Japanin etu vaatii sitä, Yhdysvaltain etu vaatii tätä. Jos sota tulee näiden kahden maan välille, niin mitä Englanti tekee? Ryhtyykö se Japanin puolesta Yhdysvaltoja vastaan? Ja jos Yhdysvallat voittavat, mitä tapahtuu Englannille? Suuri mahdollisuus on, että se menettää kaikki tärkeimmät alusmaansa, kuten Canadian ja Australian. Lehti menee vieläkin pitemmälle ja osottaa, että Englannin puolelta olisi varsin suuri riski Japaniin liittymisessä maailman sodassa, sillä Japanin voitto seuraisi että se kontrolloerai kaukaisen idän kokonaan. Ja Englanninkin täytyisi väistyä.

perialismin asian ajajat samaan aikaan. Tämän suuntaisia laskelmia tekevät imkuin yleisistä aineista riisumista puhtaan ja konferenssia tämän asian edistämiseksi järjestetään. World-lehti osottaa, että konferenssin valmisteluihin liittyy jo pahoja ristiriitoja Yhdysvaltain ja Japanin välille, vaikka jälkimäisen onkin vidoihin taipunut konferenssi: osanottajaksi. Kapitalistit itse tunnustavat, että neuvottelusta voi koitua enemmän onnettomuutta kuin hyötyä. Sotakorpiit räkyvät kaikkialla.

— Työväenluokka uskaltaa aina pelkäämättä katsoa silmiin totuutta, katkerintakin itsesyytystä, sillä sen heikkous on ainoastaan hairahdus, ja historian ankara laki antaa sille voiman takaisin, takaa sen lopullisen voiton.

JUTUN JATKOA

Pieni huomautus Reivolle

Ruivaajan Nassa 171 oleen sisunpurkaukseksi johdosta, joka sivummen sanoen on hiukan prykkiä painos siitä, minkä taannoin Toverin lähetit, haluan sanoa, että niin itserakkain narrin kanssa kuin sinä olet ei kannata haaskaata luokkataistelun pohjalla olevan työväen sanomalehden palstoja.

Ohimennen vain haluan huomauttaa, että aikaisemmin sinun Toverista poistumisen ajalta tilaajamäärästä antamani numerot ei ole otettu mistään painokoneen päästä, missä niitä ei tavallisissa oloissa säilytetä sen kauempana kuin seuraavaan päivään, vaan huolellisen laskemisen jälkeen ne minulle antoi Toverin kirjanpitiä ajatella yhä edelleenkin säilytettävien Toverin postitustyön korhuruivestoden mukaan. On suotta sen johdosta esittänyt loukkaantuneen oasa, sillä se ei asiaa toiseksi muuta.

Muuten neuvoin, että vällä kovasti rehentelisi kielitaidollasi, ja sinun suomenkosen lopusta pidit huolen on parhaillaan tarkastavana ja siinä tekemäsi käännösvirheet parhaiten osottavat, että et ole päätevä asiasta puhumaan yhtään mitään.

Mitä taas sinun ansioihisi Toverin taloudellisen asemän, korottamisen tulee niin ole niin please ja kelle jättää siitä kunnian ottaminen onille, jolle se kuuluu, vaikka kuinka olisit aikaisemmin tottunut toisen vasikalla kytämään.

Älä myöskään puhu halkaistua saasa järjestystä, josta et mitään tiedä, sillä sen dollarin edestä, minkä viime keväänä Seattlessa käydessäsi asian urkimiseksi uhrasit, et parhaimmallaankin tahdolla päässyt mistään selville.

Ja muutenkin niin kauan kun esiinty sellaisena suuruudenhulluna narrina, joka otaksuu että työväenliikkeen menee hunningolle ellei se saa sinun persoonallista hyväksymistä, ei sinulla ole mitään virkaa työväen joukkoliikkeessä. Pysytele vain edelleenkin siellä missä olet ja minne muuten kaiken aikaa olet kuulunutkin. Kyllä sinä olet varsin arvokas liä sinä joutokassa ja täydennät sen kokonaisuuksella.

K. E. H.

Huijausta Venäjän kauppakysymyksellä

On vaikeata nimitää alaa, millä ei kekseliäs voijari nykyisessä yhteiskunnassa löytäisi huijausmahdollisuuksia. Tästä on viime päivinä taasen saatu uusi esimerkki kun muuan Canadassa asuva syntyperäinen venäläinen nimeltä Max Schallman, on Yhdysvalloissa keksinyt keinon lyödä myyntiä Venäjän kauppakysymyksellä.

Käyttäen hyväkseen amerikkalaisten yksityisten liikemiesten kiihkeää ha-

lua päästä osalliseksi Venäjän kauppaa mahdollisesti saatavissa olevista voitoista hän matkusti Yhdysvaltoihin, missä meni koemasti suurten liikehuoneitten johtajien puheille esittämättä itsensä epävirallisesti Venäjän sovietihallituksen kauppalahetiksi. Hän esiintyi kaikin puolin amerikkalaisia oloja tuntevana, otti vahvasti vastaan lahjuksia teki suuria kauppoja hinnoista välittämättä ja sai tuntuvasti itselleenkin välityspalkkioita.

Asiaan kuului myöskin puhua sovietihallituksen tunnustamisesta ja siinä Schallman esitti roolinsa niin loistavasti, että sai suurien teollisuuslaitosten edustajia matkustamaan suoraan päätä Washingtonin itse presidentti Hardingille esittämään vaatimuksiaan sovietin Venäjän tunnustamisesta.

Schallmannia keitettiin ja trahterattiin muuten kaikella sillä huomavaisuudella mitä vain suuret raharuhinat suuren liikevoittonen toivossa voivat tehdä. Ylimääräisellä junnalla häntä amerikkalaisen liikkeitten kustantuksella lennätettiin paikasta toiseen. Esimerkin vuoksi mainittakoon, että muuan kenkätehtailija, nimeltä A. J. Doyle, yksitään kulutti Schallmannin trahteraamiseen \$40,000,000 tehdeään hänen kanssaan \$36,000,000 kenkätalusta. Kuinka suuri näinä laskut kaikkiaan nousivat on salaisuus, jota ei mailmalle ole ilmoitettu, mutta ottaen tämänkin tilauksen ja sen saamiseksi käytetyt varat perustaksi saanee niistä jonkinmoisen käsityksen kun tiedetään, että Schallmannin tekemien petollisten urakka sopimusten kokonaisumma nousee \$450,000,000:in.

Jälkiritinkin Schallmannin huijauksista mainitaan, että liittohallituksen virkailijat hänet ovat vanginneet. Tästä ei kuitenkaan tehty poistopyyntöä perusteella, vaan siksi, että Schallman on "rikkonut vakoilukia" kun ei ole valtuutuksia maahan tullessaan rekisteröinyt valtiotulotossa vallitsevien asetusten mukaan.

Schallman on pidätettyä vankilassa kykenemättömänä hankkimaan itselleen vaadittua \$5,000 takuuta ja liittohallituksen virkailijat tekevät hiki päässä työtä koettaessaan tonkia maan pankkilaitosten säilytysholvoja, joista he koottavat etsiä niitä huiketta summia, joita Schallman on Yhdysvaltain liikemiehiltä itselleen peijanttu.

Nenästä vedetyt liikemiehet ovat tapauksen johdosta sangen noloja ja sitä täydentää Sovietin Venäjän ent. lähettilään, Martenin, lakimiehenä toiseen Rechin antama lausunto, jossa sanota seuraavaa: "Virallisesti ilmoitettiin kun Wilsonin hallituksen toimesta Mr. Martens, Sovietti-Venäjän kauppalahetiksi täältä korroitettiin, että Sovietti Venäjän tasavalta ei tule koettamaan aikansaansa kauppaopimuksia Amerikkaa ennenkuin Washingtonissa osottaen muutoksen vahingtonneen suhtautumisessa tähän työläisten tasavaltaan. Tämä selostus on kyselyjä tehtäessä annettu senkin jälkeen useita kertoja ja se pitää edelleenkin paikkansa."

YHTEISKUNNALLISIA JA VALTIOLISIA VIRTAKSIA ULKOMAILLA

Raatajien valistaminen Belgiassa

Belgian työläiset ovat valmistautuneet yhteiskunnallisen vallankumouksen varalta ollakseen kykeneviä, milloin valta joutuu heidän käsiinsä, ei ainoastaan hoitamaan hallitusasioita, vaan myöskin monimutkaista tuotantokoneistoa, perustamalla työläisten kouluja ja opistoja kautta maan. Tässä suhteessa ovat Belgian työläiset edelläkies kaikkien muiden maiden työläisistä.

Tuon koululaitoksen johdosta on keskusneuvoston työläisten opetusta varten, jonka johtajana toimii Henri de Man. Keskusneuvoston kuuluu kolme työväenpuolueen, kaksi ammattiliiton, kaksi osuustoiminnallisten yhdistysten ja yksi sosialistisen nuorisoliiton edustajia. Sen pääasiallisena tehtävänä on yhtäläisyyttä eri kauppungeissa olevien työläisten koulujen ja opistojen toiminta. Se ei ota osaa raha-asian hoitoon eikä liidin koulujen lähempään johtoon.

Keskusneuvosto valmistaa kouluille ja opistoille opetusohjelman, hankkii niille opettajat, laittaa kuvat ja kalyhtyihin ja muut sellaiset opetusvälineet, ostaa kirjat kirjastoihin, toimittaa viralliset julkaisut ja antaa neuvoja paikallisten koulujen johtokunnille.

Perustus työläisten opetustyö on Belgiassa laskettiin 1913, jolloin miljoonari Ernest Solvay, kemiallisten tieteiden omistaja, Emile Vandervelden kehoitukseksi lahjoitti 1,000,000 frankia kassaan, jonka tulot käytetään työväen opistojen hyväksi 30 vuoden aikana. Niin nopeasti on tuo työläisten valistustyö kasvanut, että työläiset ite keräävät opistojen kassanrahoitukseen kaksi kertaa enemmän kuin ne saavat Solvayn rahastosta. De Man sanoo olevansa vaikuttettu siitä, että työväen opistolaitos on itsensä kannattavalla pohjalla ennenkuin 30 vuotta on kulunut.

Belgian työväen opistoissa on ope-

tus käytännöllistä läpensä. Kaivostyöläisille annetaan niissä opetusta kaivosteollisuutta koskeviissa asioissa yleensä; sähkötyöläisille tehdään selväksi amperen, voltin, vaihteluvan virran jms. merkitykset ja leipurille annetaan tietoja leipurimukseen pantavien jauhajien määristä, tarpeellisista lämpömittareista uunissa ja muista toimilaitteista koskevista seikoista.

Keskusneuvoston toimesta on myöskin perustettu erikoisia kouluja, joissa tehdaskomiteihin kuuluvia työläisten edustajia opetetaan analysoimaan raportteja tehtaiden tuotannosta otettamaan selvää tuotantokustannuksista ja tutustutetaan koneiden insinöörien johdolla teollisella alalla sovellettaviin insinööritaitoihin. Tämän opetuksen saatuaan he voivat itsenäisestikin ottaa selvää tuotannon ja jaon yhteydessä olevista finanssialaisista seikoista jottei heidän tarvitse uskoa kaikkea mitä työnostajien edustajat heille sanovat ja tietävät niimmuuton itse, milloin vaaditaan palkkorotusta tai muita parannuksia työläisten oloihin, kannatako sitä antaa vai ei. Belgiassakin on otettu käytäntöön tehdaskomiteajärjestelmä, noihin komiteoihin kuului sekä työnostajien että työläisten edustajia ja niissä työläiset joutuvat usein olemaan vastakkain työnostajien edustajien kanssa.

Paikallisia ja suuremman alueen käsitteviä työläiskouluneuvostoja on Belgiassa noin 250 ja noilla kouluilla kirjastoja 160. Keskusneuvoston on edelleen perustanut kouluja, joissa työläisille annetaan tietoja kaupunkikunnan hallintaa koskeviissa asioissa sekä erikoisia 23 viikkoa kestäviä kurssuja, joilla oppilaille tehdään selvää osuustoiminnasta. Naissägaat-toreita valmistetaan jälleen erikoisissa kouluissa ja he tekevät valistustyötä työläisten keskuudessa saadaksen heidät liittymään työväenjärjestöihin.

Noin 14,000 työläistä on ollut saamaa opetusta noissa kouluissa sen jälkeen kuin niitä ruvettiin perusta-

"Kaikki undemmat historioitsijat ovat yksimielisiä siitä, että Rooma ensimmäisestä punilaisesta sodasta (Karthagoa vastaan) Caesarin aikaan asti, s. o. 250 vuoden aikana, tuskin suoritti yhtään valloitusta, jonka säisenä motiivina ei olisi ollut kauppa- ja finanssiedut", sanoo Brandes.

Välimeren herraksi tuli Rooma v. 146 e. Kr., jolloin Scipio hoivitti (Karthago ja Mammilus Korinthin.)

Näiden sotien aikana tapahtui suuri sisäinen mullistus, johtuen talonpoikain tuhoutumisesta ja ritarien rikastumisesta. Talonpoika kautsi sodissa. Ja loput sortuivat tiloiltaan Afrikan ja Sillian viljan kilpailun kautta ja menettivät maansa rikkaille sotapäälliköille sekä koronkiskureille. Jäivät sadoin tuhansin Roomaan, jossa asuivat 7-8 kerroksissa vuokratasareissa sekä elivät myyden äänään leivästä ja sirkusnäytännöistä. Heidän kunnianimenä "kansa", populus, tuli sittemmin merkittävään roskiväkeä, "pöpel".

Orjat olivat halpoja ja roomalaisessa talossa oli tuotettu mitä tarvittiin. Tiberin taa oli kyllä syntynyt muutamia käsityöläiskatujia; näkurien, savenvalajain, teurasajain, kalastajain, mutta enimmäkseen kalusteita saatiin muista maista kauppan välityksellä. Pitkin laajaa valtakuntaa oli roomalaisia kauppiaita, jotka kilpailussaan muiden (juutalaisten, kreikkalaisten) kanssa neuvivat etuoikeuksia. Varsinkin verovuokraajina, publikaaneina, ja koronkiskureina he saattoivat rikastua tuhotomasti.

Keinotellulla rikastujan joukossa oli ylimyksäkin, kuten Caesarin finanssiööri Crassus, joka oli ostannut suurimman osan Rooman tonteista ja rakennuttanut muurari-orjillaan vuokratuloja. Hänellä oli myös hopeakavoksia ja kasvatutti hän ammattilaisorjia, esilukijoita, kopioitsijoita, metallimiehiä ym., joita vuokrasi tar-

*)Roomassa kehittyi jo tasavallan jälkikaudella kauppaopimaa korkeammalle kuin koskaan vielä oli ollut, mutta vaikuttamatta ammattien kehitystä, kun sen sijaan Korinthissa y. m. idän kaupungeissa kauppan kehitys kolotti tuotantoa, sanoo Mart-

HISTORIAN LEHDILTÄ

Caesarin aika.

George Brandes on ahkera työmies individualismin viimeisessä. Pian parkymättä vuotta sitten julkaisti hän kootut teoksensa lopettaneen runolla: "On valmis mausoleum (hautauskappeli)..." Mutta kun kuolessa ei kuulu, aikaa hän uudestaan. Luo m. m. kolme suurteosta: Voltaire, Goethe ja Caesar.

Ei ole tullut luettua. Vain sattuimalta joutui käskin viimeinallista. Kun ei ollut muutakaan, selailin lehtiä. Eräät sen ajan ja tämän ajan yhtäläisyydet isäivät omistajien. Siältä repeuttuun maailmanvallan koossapönnönä, luokkataisteluiden ja ulkonaisen sotien suhteet; alusmaiden kapinat ja liittolaisten luopuminen; niiden diplomatilla haukuttelu ja aseilla kurittaminen; hajoittaminen ja hallitseminen. Armeijoja "pirstoutuu ja uusia järjestetään; maista ja kaupungeja tuhoetaan, kokonaisa kansoja myydään orjiksi; puolueet vaihtuvat vallassa, on hyviä ja huonoja poliitikoita, samoin sota-päälliköitä. Vanhaa kulttuuria ja barbarista voimaa; pohjatonta katuvaltaa ja ovelia juonia; fraaseja ja realismia, jokapäiväistä proosaa ja draamallisia kohtauksia. Masennettuja orjakkapinoita ja kansalaissoitten terrorista selvinnyt maailmanvalta. Ei ihme, että aivojen "kamera" orti muutamia silmänräpäyksiä, jotka koetaan kiinnittää paperille.